

5.12.2022

Der er brug for en større debat om, hvordan vi vil beskatte krisernes vindere

EU diskuterer for tiden beskatning af energiselskabers usædvanligt høje indtjening. EU vil i fremtiden stå over for spørgsmål af lignende karakter og det kalder på mere grundlæggende overvejelser.

Skrevet af

Ditte Brasso Sørensen

📞 +4561101115

✉ ditte@thinkeuropa.dk

Som led i håndteringen af energikrisen blev EU-landene i efteråret enige om at tillade hinanden ekstraordinært at beskutte energiselskabers 'overnormale' profiler – et kontroversielt tiltag, der har affødt en større diskussion om beskatning i krisetider. De øgede energipriser er en følge af invasionen og de politiske tiltag, der efterfølgende er indført for at mindske afhængigheden af russisk energi. Den måde, en gros-prisen på el fastsættes i EU, har gjort, at den stigende gaspris har trukket prisen med op på andre energiformer, for eksempel vedvarende energi, der ikke er direkte påvirket af krigen i Ukraine, og som derved har genereret en højere indtjening end normalt.

Under pandemien havde vaccineproducenter også en ekstraordinært høj indtjening, uden at det dog skabte samme debat. For eksempel havde Pfizer i 2021 en omsætning på cirka 81 milliarder dollar, omkring dobbelt så meget som deres gennemsnitlige omsætning i perioden 2016-2020. Også Johnson & Johnson, Moderna og BioNTech har haft en ekstraordinær indtjening. Men det førte ikke dengang til en diskussion af, hvorvidt den overnormale profit, firmaerne oplevede som følge af pandemien, burde beskattes.

En sådan debat har nok virket utidig. Vaccinerne blev set som afgørende for både folkesundheden og genåbningen af samfundene. Tiden var derfor ikke til et principielt fordelingspolitisk opgør med de virksomheder, der holdt nøglen til normaliteten. Trods en vis kritik af producenternes krav på beskyttelse af intellektuelle rettigheder og deres prisfastsættelse var vaccineproducenterne på mange måder pandemiens helte.

Der er selvfølgelig også store forskelle på den situation, vaccineproducenterne stod i under pandemien, og energiselskabernes situation i dag. Vaccineproducenterne skulle omlægge deres produktion og fokusere på deres forskning og udvikling, hvorimod nogle energiselskaber har udsigt til ekstra indtjening uden lignende risici eller omkostninger.

Det hører dog med til fortællingen omkring vaccineproducenternes rolle under pandemien, at der blev lagt massive offentlige investeringer i vaccineudviklingen, ligesom man fra offentlig side skød store summer i at afbøde den risiko, firmaerne påtog sig med en opskalering af produktionen. Et eksempel er de forkøbsaftaler, man fra EU's side indgik med vaccineproducenterne. For at understøtte producenternes udviklings- og produktionsomkostninger valgte man i EU at udbetale store summer, allerede inden vaccinen blev leveret. Det skyldtes, at coronavaccinen blev set som et højrisikoprodukt – det var usikkert, om producenterne kunne opnå en tilfredsstillende indtjening, og derfor uvist, om de ville igangsætte en tilstrækkelig produktion. Dertil kom en række andre reguleringsmæssige lempelser, for eksempel en betydelig

lempelse af statsstøttere reglerne, der gjorde det muligt for EU-landene at give ekstraordinært store støttesummer til vaccineproducenter. Statsstøttere reglerne er ligeledes under energikrisen i dag blevet lempet, således at der kan ydes højere likviditetsstøtte til energiselskaber.

En del af EU's kriseberedskab?

Det er umuligt at sige, hvordan den næste krise vil se ud, hvilke produkter der vil blive nødvendige, hvilke politiske virkemidler man vil gøre brug af for at sikre adgangen til dem, og hvem der vil tjene på krisen. Men den igangværende debat om beskatning af energiselskaber understreger, at der er behov for en mere grundlæggende diskussion af, hvordan man fremadrettet vil forholde sig til beskatning af virksomheder, der oplever ekstraordinær indtjening som følge af betydelig offentlig støtte eller politiske tiltag indført i krisetid.

Der er behov for en rammesætning af, hvad en krise er, og hvornår de politiske virkemidler er tilpas indgribende til at berettige ekstra beskatning. Ligesom det er nødvendigt at få klargjort, hvad der ses som 'overnormalt', og hvilke sektorer der kan blive underlagt beskatning. Er det for eksempel et værktøj, der kun tages i brug i forhold til essentielle goder, eller kunne alle sektorer i princippet blive underlagt en sådan beskatning?

Hvor argumentet for beskatning af overnormale profiler er, at det ikke bør være muligt at lukre på kriser, så er et af argumenterne imod netop, at beskatningen kan indføres vilkårligt og skaber usikkerhed for virksomhederne. En afklaring af, hvornår en krise er alvorlig nok, og hvilke sektorer der kan rammes, vil være med til at fjerne noget af den usikkerhed.

Som følge af både pandemien og krigen i Ukraine er EU i gang med en udbygning af unionens kriseberedskab. Der kigges blandt andet på, hvordan man kan krisesikre strategiske sektorer. I den såkaldte European Chips Act har man for eksempel, som en slags noget-for-noget-ordning på grund af favorable investeringsbetingelser, indskrevet muligheden for tvungen prioritering af produktion til det europæiske marked. Derudover har Kommissionen netop fremsat et forslag om muligheder for at sikre produktion af essentielle produkter under kriser. De politiske vinde i Europa blæser i retning af et stærkere kriseberedskab, herunder betydelig indgriben i markedet og støtte til strategiske sektorer – og det gør kun diskussionen om rammerne for beskatning i krisetid endnu mere presserende.